

Samenvatting beheerevaluaties 2019

Fluezen

We startten in 2019 met de evaluatie van het beheer van de Fluezen. Aan de hand van de inventarisatieresultaten van voorgaande jaren ontstond een goed beeld van de ontwikkelingen.

Voor It Sân, de Oarden, Lânseinpolder, Galamadammen en inmiddels ook de Bûtlannen de Fluezen is veel aandacht vanuit zowel Provincie Fryslân (vanwege de Natura2000-status) als Wetterskip Fryslân (Kaderrichtlijn Water). In alle genoemde deelgebieden zijn inrichtingsmaatregelen uitgevoerd, gestart of in voorbereiding. Onze beheerder Germ van der Burg wijst er in zijn reactie op dat na inrichting vaak vervolfbeheer nodig is, of dat er i.i.g. een keuze moet worden gemaakt daarover (wel of niet maaien? Etc.). Dat kan grote gevolgen hebben voor de beheercapaciteit. Toegezegd is dat hier een vervolgtraject voor zal worden opgestart, waarbij afhankelijk van de potenties en de beschikbare capaciteit keuzes worden gemaakt. Het resultaat van dat traject zal tevens een mooie bouwsteen zijn voor de volgende beheervisie die vanaf 2028 van kracht moeten worden.

Het Koudumberboskje deed niet mee in de evaluatie omdat hier sinds een jaar of 3 een paartje zeearend broedt. Om de rust zo goed mogelijk te bewaren zijn alle onderzoeken naar de natuurkwaliteit daarom opgeschort.

Een veldbezoek aan de Morra-Fûgelhoeke, samen met de Provincie (Willem Molenaar) en Wetterskip Fryslân (Henk Bijma en Gerrit Rypkema), illustreerde dat het moeilijk is de oorzaken van de problemen van dit meertje te achterhalen. Het meertje is erg troebel en bevat nauwelijks of geen waterplanten. Ook de rietkragen zijn minimaal. Een tijdelijke proef met een natuurlijker waterpeil zorgde niet voor verbetering. Daarnaast bevindt zich een heel klein stukje veenmosrietland langs de oever van het meer dat echter sterk achteruit gaat in kwaliteit. Sinds enkele jaren wordt dit in de nazomer gemaaid m.b.v. een rupsmaaier. De veenmossen en varens (kamvarens) gaan daardoor echter achteruit evenals het riet. Alleen langs de oever vinden we nog wat kruidenrijker riet, waarschijnlijk door de aanrijking van voedingsstoffen vanuit de boezem. De kragge groeit meer en meer vast aan de ondergrond waardoor het “bûtlântsjie” aan de polderzijde steeds meer verdroogt en duidelijk “op één oor ligt”.

Inmiddels heeft Wetterskip Fryslân de Fûgelhoeke toegevoegd aan het KRW-lichaam de Fluezen en wordt ook voor de Fûgelhoeke momenteel een watersysteemanalyse uitgevoerd. Daarmee hopen we beter zicht te krijgen op de oorzaken van de geconstateerde problemen en beter ook: mogelijke oplossingsrichtingen. Daarbij wordt ook gekeken naar potenties voor het instandhouden of verbeteren van de kwaliteit van het veenmosrietland.

Alde Feanen

Later in het voorjaar was het tijd om weer eens even uitgebreid stil te staan bij de tussentijdse natuurresultaten van de Alde Feanen. Dit was de eerste evaluatie sinds de nieuwe beheervisie die in 2013 verscheen. Met zo'n groot gebied moet je selectief zijn in de te bespreken onderwerpen. In de Alde Feanen is de afgelopen 6 jaar een groot Europees LIFE-project uitgevoerd (>6 miljoen euro) t.b.v. de instandhoudingsdoelen waterplanten, waterriet, moerasvogels, veenmosrietland en veenheide en blauwgrasland.

Samen met de beheerder kozen we drie dringende thema's; rietbeheer, graslandbeheer en natuurlijk peilbeheer. Aan alle thema's werd een excursiedag gewijd, waarbij ook gasten aanwezig waren,

namelijk de broedvrijwilligers Gerrit Jellema en Ruurd Koopmans, waterschaprayonbeheerder André v.d. Brink en de vrijwillig molenaar van de Jan Durkspolder Rutger Jonker.

Rietland is van grote waarde voor een gezond moeras. Met riet begint de verlandingsreeks, maar riet is ook een leefgebied voor vele aan moeras gebonden soorten, zoals roerdomp en kleine karekiet. Met het instellen van het vaste boezempeil en de achteruitgang van de waterkwaliteit zijn grote arealen oeverriet de afgelopen decennia verdwenen. Het bestaande rietland daarentegen werd ouder en ouder en veranderde meer en meer (met een consequent maaibeheer) richting veenmosriet/veenheide òf (zonder beheer) richting bos. Het feit dat de rietmarkt sterk onder druk staat van buitenlands riet en er steeds minder rietsnijders over blijven versterkt bovenstaande problemen nog eens. Nieuw moeras (op voormalige landbouwgrond) liefst met een natuurlijk waterpeilbeheer (of zelfs tijdelijke droogval in de zomer) kan nieuwe kansen bieden aan riet. Met het LIFE-project is dat inmiddels aangetoond in enkele proefgebieden. Komende jaren gaan we hiermee ook meer experimenteren in Wytse Boer.

Het beheer van de honderden hectares nat (schraal)grasland in de Alde Feanen vergt jaarlijks een enorme inspanning. Goede weersomstandigheden zijn daarbij erg sturend en soms moeten de kwetsbaarste stukje noodgedwongen blijven staan. Bekeken wordt of deze stukjes met hulp van een vrijwilligersteam wèl consequenter kunnen worden beheerd. Verder is geconstateerd dat het waterpeilbeheer van de zomerpolders tegenwoordig heel anders is dan vroeger, namelijk vanaf 1 november het water erop en vanaf 1 april het water eraf. Vijf maanden water op het grasland zorgt er voor dat vroegere schraal(blauw)graslanden meer en meer veranderen in oeverachtige vegetaties. Afsproken is dat we gaan proberen om in samenwerking met Wetterskip Fryslân het waterpeil van de zomerpolders ook in de winterperiode weer iets meer te variëren, waarbij de polders ook in de winter soms weer even worden drooggemalen.

Oost-Ameland

Na de zomervakantie gingen we aan de slag met Ameland. Dankzij de vele beschikbare informatie, verzameld door vrijwilligers en bureaus, konden we vooraf een goed beeld samenstellen van de ontwikkelingen. Daaruit kwam naar voren dat Ameland zeer rijk is aan zeldzame soorten en dat It Fryske Gea dus een bijzondere opgave heeft om deze te behouden. Door wind en water vrij spel te geven en cyclisch grootschaliger in te grijpen (plaggen) hebben we een goede mix gevonden om de verschillende successiestadia – habitats voor zeldzame soorten – binnen het gebied te behouden. Daarnaast blijkt maaien van kansrijke plaatsen (grondwater) een goede aanvullende maatregel om de variatie binnen het gebied op peil te houden.

In september gingen we een hele langse dag met een grote groep betrokkenen op de fiets het gebied door. Dat leverde geanimeerde discussies op en heldere inzichten. Het feit dat Richard Kiewiet (bijna 40 jaar opzichter bij It Fryske Gea) in 2020 het stokje overdraagt aan Arjen Verbiest gaf deze evaluatie een bijzonder tintje.

Besloten is om idd. het maaibeheer van enkele duinvalleien serieus op te pakken. Daartoe zal er eerst wat herstelwerk moeten worden uitbesteed (het verwijderen van kruipwilg en ander struweel) teneinde de terreinen maaibaar te maken. Daarnaast gaan we proberen binnen 10 jaar weer een groter plagproject uit te voeren op een verruigd stuk binnenduin, bijvoorbeeld tussen het fietspad en de NAM-locatie. Wat die laatste betreft: It Fryske Gea wil koste wat kost voorkomen dat het NAM-terrein een herbestemming krijgt. Na stoppen van de gaswinning moet dit stuk terrein terug gegeven worden aan de natuur, zo is de afspraak.

Easterskar

En dan was er ook nog tijd voor het Easterskar. De hydrologie van dit gebied is moeilijk te doorgronden maar ook van grote invloed op wat we zien.

Eind 2018 werd de Verbindingszone vanaf de Tjonger in gebruik genomen. Daarmee kan water van twee kanten worden aangevoerd (vanuit het noorden via gemaal de Grie) en lijkt de verdroging van het gebied geen probleem meer te zijn. De twee peilen (-0,9 en -1,1) kunnen nu makkelijk worden gerealiseerd. Tijdens de natte winter van 2019/2020 ontstonden aan de noordkant echter problemen op de lagere plekken en stroomde water over de beheerstroken en paden.

Wetterskip Fryslân is ondertussen bezig om te kijken of het water van de nieuwe verbindingszone naar de Tjonger ook gebruikt kan worden voor het Nanneviid. Het helofytenfilter zou dan een andere bestemming kunnen krijgen.

Tijd voor ons als Fryske Gea om de potenties van het gebied beter in beeld te brengen en daar gericht beheer op te zetten. Daarbij is er grofweg keus uit twee smaken;

1. Hoogveenbos (zonder beheer) en Veenmosrietland, veenheide en heischraal grasland (met beheer), leefgebied voor adder, bosvogels, blauwe knoop, spaanse ruiter, heidekartelblad, heikikker (en wie weet ooit weer grote vuurvliedder, aardbeivliedder, zilveren maan), randvoorwaarde: een stabiel hoog waterpeil, goede waterkwaliteit (niet te voedselrijk, zuur of zwak zuurgebufferd), géén winterse overstroming.

2. Dynamisch rietmoeras, met jonge verlandingsvegetaties en waterriet, leefgebied voor baardman, roerdomp, waterral, vele soorten libellen en vissen, ringslang, zeearend / visarend, otter, randvoorwaarde: natuurlijke peildynamiek, desnoods met tijdelijke droogval in de zomer, goede waterkwaliteit (matig tot voedselrijk, goed doorzicht).

Verder lijkt het ons praktisch om één duidelijke hoofdreeks aan te bieden voor bezoekers, liefst vanaf de rand van het gebied.

Op dit moment wordt druk nagedacht over het toekomstige waterpeilbeheer van het Easterskar. In de loop van 2020 zullen daar keuzes in worden gemaakt.

Kleine landschapselementjes

En dan was er nog de wens om van diverse kleine landschapselementjes die It Fryske Gea beheert een samenhangende beheervisie te ontwikkelen. Het gaat om bijvoorbeeld de dyksputten, het Ketelermar, twee Jodekerkhoven, het Skar bij Terbant en meer van dit soort terreintjes.

In november en december van 2019 gingen de Bos- en natuurbeheer-studenten Bente Bonekamp, Isebel Dijkgraaf, Katrijn de Doncker, Veerle de Koning en Annelot Jissink uit Velp, voortvarend met deze opdracht aan de slag. Het resultaat van hun inspanningen is een helder en behoorlijk compleet overzicht van informatie over de objecten. Keuzes in doelen en beheer moeten in een volgende fase nog worden gemaakt.

Een vergelijkbaar traject willen we vervolgens ook gaan doorlopen voor diverse oever- en kadetrajecten in district West.